

Verzilveren natuurbaten krijgt handen en voeten

Bij stadsontwikkeling spelen de baten van groen vrijwel nooit een rol. Ook bij concrete beslissingen over groenaanleg en -beheer kijken gemeenten vrijwel uitsluitend naar de kostenkant. Binnenkort is dit echter verleden tijd. De resultaten van het project TEEB-stad maken het mogelijk om natuurbaten voortaan in harde euro's uit te drukken. De aanpak levert op tal van fronten meerwaarde op.

Elisabeth Ruijgrok (e.ruijgrok@witteveenbos.nl) en Ursula Kirchholtes zijn beiden werkzaam bij Witteveen en Bos. Ruijgrok is auteur van de aanvulling op de leidraad OEI voor de Waardering van Natuur, Water en Bodem in MKBA's en het bijbehorende kengetallenboek; beiden vormden de basis voor de huidige TEEB Stad-tool. Kirchholtes was het afgelopen jaar projectleider van TEEB-stad en betrok diverse gemeentes bij de Community of Practice.

Sinds 2004 speelt de economische waarde van groen regelmatig een rol bij de evaluatie van investeringen. Zo wordt sinds 2004 de waardering van natuur, water en bodem meegenomen in maatschappelijke kosten-batenanalyses. Een goede aanvulling hierop is de publicatie van een kengetallenboek in 2006. Dit naslagwerk, met meer dan 400 kengetallen, maakt het mogelijk om de baten van verschillende ecosysteemttypen in euro's uit te drukken en af te wegen tegen de kosten. Inmiddels zijn met behulp van deze leidraad en dit kengetallenboek vele groene en niet-groene projecten geëvalueerd.

Niettemin worden nog vrijwel dagelijks enorme kansen gemist, omdat enkel achteraf wordt gekeken naar de natuur-opbrengsten. Echte winst is juist te behalen door dit aan de voorkant te doen, dus bij beslissingen over stadsontwikkeling en over het beheer van stadsgroen. Om die reden hebben twaalf steden, onder aanvoering van de gemeente Apeldoorn, in 2011 met de ministeries EL&I en I&M het TEEB-project de 'Community of Practice' gelanceerd. Een historisch moment: ecosysteembaten

'De crux is vanaf het begin van het ontwerp te denken in groenbaten'

Ontwerpen vanuit baten

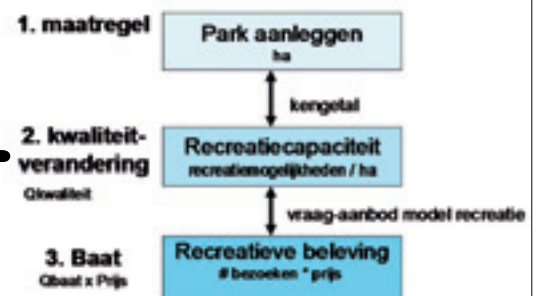
De crux is vanaf het begin van het ontwerp te denken in groenbaten. Er is een tool ontwikkeld die ontwerpers hierbij helpt: deze geeft inzicht in welke groenbaten er zijn, hoe zij ontstaan, wanneer deze groot zijn en hoe baathouders betrokken kunnen worden bij de groenfinanciering.

De TEEB-Stadtool bestaat uit drie lagen: een redeneerlaag voor het denken in groenbaten, een rekenlaag voor het berekenen van groenbaten en een verdienlaag om baathou-

Aanleg nieuw park in Deventer

TEEB-Stad tool

Figuur 1: De drie lagen van de TEEB-Stadtool

aanleggen en verbeteren van groenvoorzieningen (parken, bomenrijen, paden, horeca), het aanleggen van groene daken, stadslandbouw en het uitvoeren van watermaatregelen zoals waterberging, afvoervergroting en beekherstel. Ook is ervaring opgedaan met het doorrekenen van kabels en leidingen. Hieruit blijkt dat met ondergronds zoneren bomen aan de openbare ruimte kunnen worden toegevoegd. Kwaliteitsverbeteringen die optraden zijn minder kans op wateroverlast, betere luchtkwaliteit, meer sociale cohesie en vergroting van de recreatiecapaciteit. In baten uitgedrukt leidt de aanpak tot vermeden waterschade en delictkosten, meer recreatieve belevingswaarde en gezondheidswinst. Het doorrekenen van de cases heeft de besluitvorming reeds positief beïnvloed. Zo waren de uitkomsten van de kosten-batenberekeningen voor een stadspark in zowel Apeldoorn als Deventer een signaal voor de gemeente om het park aan te leggen.

ders aan te spreken ook groeninvesteerder te worden (zie figuur 1). In de reken- en redeneerlaag wordt gebruik gemaakt van het denkschema van maatregel via kwaliteit naar baat. Vertrekpunt voor ontwerpers zijn de gebiedskwaliteiten: met welke kwaliteiten is het slecht gesteld? Met de recreatiecapaciteit of juist met waterkwaliteit? Door maatregelen te nemen die matige kwaliteiten verbeteren, kan worden voorgesorteed op een projectontwerp dat hoge baten heeft. Door hierover in een vroeg stadium te besluiten, kunnen in veel gevallen relatief eenvoudige maatregelen worden genomen die weinig kosten. Gebiedskwaliteiten, die al aardig op niveau zijn, kunnen doorgaans alleen nog door dure maatregelen verder verbeterd worden.

Meerwaarde

In feite is de TEEB-Stadtool niets anders dan een nieuwe ontsluiting van bestaande praktische kennis. De redeneerlaag is volledig in lijn met de bestaande systematiek voor maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA) en met de internationale TEEB-systematiek aangaande ecosysteemdiensten. De rekenlaag is gevuld met cijfers over groenbaten uit het kengetallenboek voor de waardering van natuur, water, bodem en landschap. Het grote verschil met de bestaande ontsluitingen is dat men spelenderwijs leert werken met groenbaten en dat de tool handelingsperspectieven biedt.

Uit de eerste toepassingen op stadssituaties blijkt dat de kosten van biodiversiteitsmaatregelen soms nihil zijn, zodat gemeenten deze maatregelen dus zonder meer meteen kunnen doorvoeren. Een andere conclusie is dat de baten van groenmaatregelen met name groot zijn in wijken met een slechte uitgangssituatie en veel mensen. Opvallend is verder dat de kosten van groen lager zijn dan die van grijs (asfalt, steen en beton). Grijs is weliswaar goedkoper in jaarlijks onderhoud, maar groen is veel goedkoper qua periodieke aanleg. Waar grijs niet per se noodzakelijk, is kunnen gemeenten dus goedkopere groene oplossingen overwegen. Daarnaast blijkt dat er veel meer groenbaten te berekenen zijn dan gemeenten veelal veronderstellen. Ook draagt het vroegtijdig samen nadenken met batenhouders bij aan een maatschappelijk rendabeler project, en een sneller proces, dat bovendien kan rekenen op meer draagvlak.

Eerste ervaringen

Tot dus ver zijn al cases doorgerekend in de gemeenten Almelo, Eindhoven, Amsterdam, Amersfoort, Apeldoorn, Delft, Den Haag, Deventer, Haarlem, Rotterdam, Zwolle. De cases bevatten uiteenlopende natuur- en watermaatregelen zoals het

Verankering

De nieuwe TEEB-Stadtool biedt speciaal voor gemeentes ontsluiting op maat van bestaande kennis over ecosysteembaten. De vraag is dan ook: zijn we nu klaar? Met kennisontsluiting wel, maar met de verdere verspreiding onder de doelgroep niet. De

TEEB-Stadtool wordt immers nog niet standaard gebruikt in bestemmingsplannen, bij vergunningverlening of bij de gunning van onderhoudscontracten. Ook zijn er pas twaalf van vierhonderdertig gemeentes lid van de Community of Practice. Er is dus nog werk aan de winkel op het gebied van verankering in de planvorming en verspreiding onder de doelgroep. Graag roepen wij dan ook op mee te doen met Teeb-Stad! U kunt uw stad plus casus aanmelden via de website www.omgevingseconomie.nl. ●

Elisabeth Ruijgrok en Ursula Kirchholtes

'Baten groenmaatregelen met name groot in probleemwijken'